

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хайыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2004 СЫЛ
МУУС УСТАР
27 КҮНЭ
ОПТУОРУННУК
№ 48
(9109)

БҮГҮН — РЕСПУБЛИКА КҮНЭ

САЙДЫГА СӨПТӨӨХ ХАЙЫСХА ТУТУҢУМУОХТААХ

Убаастабыллаах Чурапчы улуунун олохтоохторо,
биир дойдулаахтарбыт!

Улуус Муннааҕын, муниципальной тэриллин дьаһалтатын аат-тарыттан муус устар 27 күнүгэр бэлэтэнэр бэртээхэй бырааһын-ныгынан — Республика күнүнэн итиник, истинник эбэрдэли-бин!

Бары билэрбит курдук, 12 сыл анараа өттүгэр билигин тут-тулла сылдьар СР Конституцията ылыныллыбыта. Бу саҥа Төрүт Сокуону ылыныы билиги республикабыгар сүткэн социальнай-политическай суолталаах событиенан буолар. Билиги муус устар 27 күнүн Республика күнүн тэнэ государственной олохтоолун күнүнэн билинэбит. Норуот былар-быларгыттан дьулуспут дьу-луһутун, билиги түг былыргыттан төрүттээх норуолбут сайдан кэлбит историческай суолун биер дьолун кэрдийин быһытынан бэлэтиибит. Ити-суол билигин Россияны, кини элбэх омуктан турар улуу норуотун кытта ситимнээбит. Онтон ыла ааспыт түөрт үйөбүс чугаһыар кэм устатыгар билиги биер уопсай дьылбалаах-пыт, биер уопсай историялаахпыт уонна инники кэскиллээхпит.

XX-с үйэ сабаланытыгар государственной олохтоолун рес-публика олобун төрдүттэн уларыппыта. Аан бастаан республика конституционной тутулу амылаата уруллубута. Республика аан бастаан бэйэтин Конституциятын, сокуоннарын ылымыта. Саҥардыы тэриллэбит республика салгы сайдар эркээйилээх суолун булдуммута. Республика экономикатын индустриальной төрүттэрин уонна аграрнай секторын атаар туруоран сайынна-рымга государственной ылыны модун күүрэни биэрбитэ, олохтоох изиллэниэ үйэлэргэ олохсуйбут олобун укулаатын то-сту уларыппыта. Норуоттар культурнай таһымнарын үрдэтэр усу-лубуйа тэриллэбитэ, норуот айар-тутар кыаҕын үтүгүннэри-байытан илэрбитигэр кыах биэрбитэ. Ити историческай чачы Саха Республикатын саҥа государственной статуһа олохтоонуту-гар үгүс өттүнөн туһалаах буолбута.

Уруксу сылларга дойдуга адьас туста социальной-экономиче-ской быһы-майгы үөскээбитэ, ити уларыйылар олус тэтимнэ-этик сайдан, ааһан испиттэ, олох тух содуллаах буолуокта-рын таайар уустук этэ. Итинник усулубуйага республика салаа-латыттан, интеллигенциятыттан, общественноһуттан быһаары-лары ылыны эрэйиллэбитэ. Республика государственной Суве-рениетин туһунан Декларацияны ылыны суолун талбыппыт. Саха Республикатын саҥа Конституцията ылыныллыбыта.

Саха Республика төрүт бэйэтин бэйэтэ быһаарынар быра-абыгар олобуран, суверенной, демократическай уонна правовой судаарыстыбанан билэриммитэ. Республика сирэ-үтэ, сирин баайа, уута, тыета, тыһаар тыһааҕа, айылбатын атын баайа — барыта манна олохтор норуот баайынан аабыллыбыта. Республи-ка сиригэр-уотугар ядернай, химическай, бактериологическай, о.д.а дьону маассабайдык өлөрөр-өлөрөр сэрим сэбэ, олох то-

бохторо онгоһуллоо, туттуллоо, харайыллыа сүөхтээх дьан этил-либитэ. Республикага государственной былаас толору баһылыар принцибэ билэргэтиллибитэ. Саха Республикага федеративной дуогабарга олобуран Российской Федерация субъектинан буолар. Ол быһытынан республика сорок боломучууларын государст-венной былаас федеральной органнарыгар биэрэр, атын бары боллуруостарга бэйэтин сиригэр-уотугар республика сокуоннара үрдүкү тураллара биллэриллэр. Кэники үс сылга Саха Республи-катына Президентэ В.А.Штыров быһбар ииниксээн программатын балаһыанньатын дьинг дьыллага олоххо киллэрингэ сыллаахтык-сорукаахтык үлэлээн кэллэ. Сүрүн сыал — республика кэһилиэ-нэтин олобун таһымын үрдэтигини ситиһин. Кини сүрүн баайа — кини этэнгэ олоруута уонна байыллаах олохтоонута, чэһизин-чэб-дик сылдыра уонна үөрөхтөөх буолара. 2004 сылы Президент В.А.Штыров Оҕо спордун уонна доруобуйатын сылыннан биллэрэр Ыйааҕа табыста. Быйыл сайын "Азия оҕолоро" спортивнай оонньу-улары ытарга элбэх дьаһаллар, үлэлэр бара тураллар. Промы-шленность күүскэ сайдан эрэр. Газ турбата илин эңэр улуустары хааччылар сыллаах Өлүөнэ оруһу үгүсүрдээн Павловскайга табыста. Тимир суол тутуута кылгас кэм иһинэн тутуллара была-анналар.

Билиги улуустуугар кэлигини сылларга "Үтө дьыала" чэрчи-тинэн элбэх тутуулар үлэбэ киридилэр. Улуус киинигэр физкуль-тура уонна спорт институтун дьыаҕа, таас балыһа бастагы уоча-рата тутулуунулар. Быйылгы сылга Бахсыга уонна Телейге таас оҕуолалар үлэбэ кириэктээхтэр. Өлүөнэ уута үс кэһилиэги уу-нан хааччыда. Быйыл улуустуу киинин Эбэтигэр аҕаларга сору-танан үлэли сылдыбыт. Кыайы 60 сылын көрсө элбэх тутар-танар үлэ бара турар уонна былаанналар. Институт томторугар преподавателлэргэ аналлаах 7 коттедж-дьыаһа үлэбэ кириэктэ-рэ. Бу дьыаһаҕаҕа иккитин Нерюнгри куорат "Якутголь" тэрилтэ-тэ, билин илин эңэр улуустар дьаһалталаһа онгоро сылдыаллар. Бу күнүгэр биер эмиз промышленной улуулу — Томпону кытта хардарыга үлэһэтин дуогабарын түһэриститбит.

Билиги билигин судургуа суох кэмгэ олохобут. Республика үрдүнэн олохтоох бэйэни салайыныыга кирир үлэлээн эрбит. Манна социальнай-экономическай олоххо бэлэтиэммит быһы-майгы туруктаах буолуутугар уонна үчүгэй өрттөөх уларыйылар сайдан иһиллэригэр, улуус экономическай амылаатын бөгөрөтүүгэ уонна сайыннарыыга сөптөөх хайысха тутуһулуох-таах.

Бу бырааһынныгынан Элиэхэ үтө доруобуйаны, ситиһи-лэри, этэнгэ буолууну уонна чэчирип сайдыыны баҕарабын.

Г.В. СМЕРНИКОВ,
Улуус Муннааҕын председателэ.

Роман ДАНИЛОВ

**ОРСОҕУЛААХ
ПААМАТЫННЫГА**

Атын омуктарга, сирдэргэ
Аһа суох элбэх пааматыннык
баара биллэр.
Дьоннорун-сэргэлэрин кытта олох тэнгэ
бары кэмнэргэ
Дьороччу үктэнэн хаамсан иһэллэр.

Билиги да чулуу дьоннордоох этибит.
Биллэрэ сатаабаттар кинилэри.
Улууларбытын улуу дэттэрбэккэбит
Умса көрдөрүлүн
олордубут иһи-олорботубут иһи.

Мун күһүнэн арай биербит эмизбит
былар-былаҕаһа эрэ бост сыһа буолан
үлэ былыта.
Мунурулдаммыт үөрүү аһаар үөрүүлээхтээх
быһахтык, быһаахтык билинилэн
кэллэбит баҕаҕа.

Ытык Тааттатын сиригэр, дьэ, билигин,
Ырабыт курдук, кыраайан табыста
Өксөкүлээх бүтүн турар бэйэтэ,
Ырааһыт, баһуһук толору сэлэстэтин
Ыччата, кэлэр кэмнэригэ
астына көрөр дьыла түгэнэ.

Саха киһитин суһуеһар туруутун
Саргылаах сабаланытын быһытынан
Күүтүлээх бу пааматынныгы уруйдуубун
Күнэһим оонньоон, күнүм тахсан.

Маны тилэх баттала аны да
Урдун кылбастынар билэр дьоммутугар
мааны статуя-ойдотуунукуттар,
Махталлаах норуоттарын сирдэти, салайса
Үлэлэргэ тыһаахтарынны
билиги кэһэбитигэр!

Соботуолка

СҮРҮН ИРДЭБИЛ – ХААЧЫСТЫБА

Баһылык Сүбөтин уонна "Чурапчы" ТХПК бырабыланныа-
тык чилиннэрин холбоһуктаах мүннэхтарыгар быйылгы сылла-
ах үүт соботуолкатын усуллубуйатыгар манньк сүрүн туһайылар
ыллыһылар:

- Мугудайдаагы ас-үөл комбинатыгар үрдүк хаачыстыбала-
ах үүт тутууга туһааннаах үлэлэри тэрийэргэ.
- Кырыы учаастактары сайыныгары чарчылтаны сайылык-
тааһыһыга хайыскалаах үлэни ыларга.
- Идрэгийбит тэрээһиннээх бары хаһайыстыбалары өмүүргэ.
- "Чурапчы" ТХПК нөһүө үүт туттарааччыларга Правительст-
во субсидиятын быһаңчы төлөһүүнү олохтоорго.
- Кооператив нөһүө урууку сыллаагы түргэнник сайдар са-
лаага уонна "Туймаада" УАЛК икстэрин хомуйан аккумуляционнай
фонданы тэрийэн үлэлэтэргэ.
- Быйыл үүт туттарыы былаана улуус үрдүнэн 8000 тонна ли-
тринэн бигэргэннэ. Бу иһигэр "Маарыкчан" ПО ирээтэ 470 тон-
на үүт, субсидията 5 мөл. 254 тыһ. солк. Оттон "Чурапчы" коопе-
ративе былаана 7530 тонна, субсидията 84 мөл. 336 тыһ. солк.

Кооператив бу былааннаах үүтүн манньк тыһыан тутар:

- Мугудайдаагы ас-үөл комбинатыгар 1000 тонна үүт тутан
стерилизациялаан пакеттаан таһаарыллыахтаах. 1 литр үүкэ суб-
сидиятын кээмэйэ 16 солк. 20 харчы төлөнөр, соботуолка
төлөбүрө 5 солк., очкутугар 1 литр үүт сыаната 21 солк. 20 хар-
чы буолар. Мугудайга манньк нөһиликтэр: Болтоҕо, Хатылы,
Хоттоҕо, Одьулуун, Алабар, Төлөй, Мугудай уонна Чурапчы сэл.
туттараллар.
- Кырыы учаастактарга 500 т үүт тутулуохтаах. 1 литр суб-
сидиятын кээмэйэ 13 солк. 2 харчы (харчынан), соботуолка
төлөбүрө 2 солк. (бородууктанан), барыта 15 солк. 20 харчы.
- Тэрээһиннээх бары хаһайыстыбалар былааннара 560 тон-
на. Бу үүтү Мугудайдаагы ас-үөл комбинатыгар туттарбат нөһили-
ктэргэ олохтонор. Субсидиятын кээмэйэ 13 солк. 20 харчы
(төлөнөр), соботуолка төлөбүрө 2 солк. (бородууктанан), барыта
15 солк. 20 харчы.
- 636 тонна үүтү босхоломмут дуоһаардаах сыананан сыл
устага тутуулар.

- 4834 тонна үүтү Правительство олохтообут сыанатынан
хаһайыстыба бары көрүҥнэригэр тутуулар. Субсидиятын кээ-
мэйэ 11 солк. 20 харчы, соботуолка төлөбүрө 2 солк., барыта 13
солк. 20 харчы.
- Сэллэрээтэрдэммит үүт биир литрэтэ 50 харчыга атыһыла-
нар.
- Үүтү таһыыга төлөбүр кээмэйэ биир литрэтэ 50 харчы.
- Башһынай хаһайыстыбаларыгар, сайылыкка таһыылыттар-
га үүтү таһым ороскуотун "Чурапчы" ТХПК бэйэтэ уйунар.
- Үүт туттарыы уолсай туругун, былаан туолуутун атырдыах ый-
ыгар бырабыланныа иккистэн көрөн усуллубуйага олобуран
уларытылары киллэрэргэ. Быйылгы сыл бары үүтү туттараач-
чылартан сүрүн көрдөбүлэ – хаачыстыбалаах үүт.

"Чурапчы" ТХПК пресс-киинэ.

Сонуннар
ЧӨЛ ОЛОХ ДЕСАНА – ЧАКЫРГА

Улуустаагы ИДьО чөл олоху пропагандалы-
ыр сыллаах Чакыр нөһиликтэргэ ылдыһтаата.
Отделтан 60-ча үлэһит тахсан күн устата элбэх
тэрээһини ыттылар. ГАИ инспектордара
нөһиликтэргэ тех-көрүүнү, бағалаахтарга тех-
никаны ытарга права туттарыыны тэрийдилэр,
саастарын ситэ илик оҕолор дыһалаларыгар ко-
миссия чилиннэргэ үөрөнөөччилэргэ бөксөдэ
онгордулар. Начальник К.К. Неустроев
көбүлээһининэн, "Сервис" МУП салайааччыта
И.Г.Макаров, олохтоох оскуола учуутала

Н.Н.Адамов тэрийинилэринэн булт саатынан сы-
ал ытыыга күрэхтэһини буолла. 50-ча күрэх-
тэһээччи кытынна. Түмүсэ бастакы миэстэни
М.И.Адамов (Чакыр) ылла. "Көтөр тэриэлэ" сы-
алы ытыыга И.И.Никитин (ИДьО), коммерческой
ытыыга Д.И.Мишкин бастаатылар. Кизһэ
өтүгэр Дьоккуускайдаагы медицинституттан тах-
сыбыт лектордар лекциялары ахтылар. Кон-
церт, баянынан үлөһүү тэрийиннэ.

Николай Филиппов.

СЫЛАНГА –
ЫТЫҢА КҮРЭХТЭНИИ

Сотурутаагыта Сыланг нөһиликтэргэ сааһыт,
бултут С.И.Яковлев сырдык кэрэһингэр аням-
мыт булт саатынан ытыыга үтүө үтэскэ кубулуй-
бут күрэхтэһини буолан ааста. Манна Дьоккуускай-
тан, Тааттадан, Мэнгэттэн, Уус-Алдантан уо. д.
а. сирдэртэн 100-тэн тахса киһи кэлэн кытынна.
Саанан ытыыны сэргэ сыарбалаах атынан
сүүрдүү, бөтүүктэр охсуһуулары ытыһыһылар.
Сыарбалаах атынан тонгуу хаарынан сүүрдүүтэ
(иһи эрэ кыттааччы баар) Сэргэлзэн (хаһайы-
на А.Н.Протодьяконов, Сыланг) бастакы, Саңдал
Уола (хаһайына В.Д.Макаров) иһиһи ыттылар.
Бөтүүктэр охсуһуулары күрэхтэһини оҕолор да,
улахан дьон да болҕомтолорун тарта. Манна I
миэстэни эрэллээхтик Рэмбо бөтүүк (хаһайына
В.И.Сивцев, Бөрө) ылла. Сыланг саатынан ыты-
ыга кыргыттарга Лика Пономарева бастаата, үө-

дэттарга И.Г.Макаров бастакы буолары ситистэ.
Иһи уостаах саанан ытыыга Сылантан М.М.Ма-
каров, автомат саанан ытыыга Чурапчыттан
Н.В.Местников бастаатылар. Көрүҥнэринэн
ытыыга "Сүүрэн иһэр кубоһа" Н.В.Местников,
М.М.Макаров, "Олорор күүс" көрүҥгэ А.Н.Ефре-
мов, А.А.Сивцев, "Күөрөһингэ" Г.С.Говоров,
С.В.Сивцев тэһизэхтэрин булбагылар.

Бу дыһал тэрээһинигэр улахан көмөнү
спонсордар: МТС ГУП, "Туймаада-нефть" ГУП,
"Урожай" ДОО, предпринимателлэр Н.Н.Пермя-
ков III, М.Н.Пермяков, М.В.Горова, М.М.Пер-
мяков, И.Г.Макаров, улуустаагы булт общест-
вота, "Чурапчы" ТХПК уо. д. а. онгордулар.

П. ВИНУКОВ.

СЫННЬАЛАҢ КИИНИН
ТЭРЭЭНИНИНЭН

Мугудайдаагы "Чэбдик" СК үчүгэй үлэ-
лээһинин биллэр, быйыл үлэ өсөө түбүстэ, тэ-
риилтэлэринэн концерт туруорууга көхтөөхтүк
ытыһылан түмүктэннэ. Пенсионердар да хаалыс-
батылар, бэйэлэрин кыахтарынан
концертаатылар.

Үтүө үтэскэ кубулуйан сылын айыы ытыл-
лар "Маралаайы оһуордара" үчүгү күрөҕэ бол-
досоммут кэмигэр буолан ааста. Кэниик сыл-
ларга үтүөһөөннөр үчүгүтэ ордук күөскэ ылан
эрэллэрэ хараһа быраһыллар. Иһиһи сэргэ
үчүгүтэ туруоруу, толоруу маастарыстыбата
үрдээн итэрэ кэрэхсэбиллээх. Утүөһөөннэргэ
Гран-при хаһайынынан "Сир симиэ" (Мугу-
дай), лауреаттарынан "Улыба" (Чурапчы), "Су-
луһа" (Таатта), "Канчэри" (Хоттоҕо) буолуу-
лар. Оскуола оҕолоругар "Эрэ-дээрэ" (Бо-
луугур), "Мичиһэ" (Төлөй), "Оһуор" (Чу-
рапчы) лауреаттарынан, Алабар, Одьулуун, Ча-
кыр коллективтэра дипломнарынан буолуу-
лар. Дьүүлүүр субэ председателэ Д.Артемиев
манньк бэлэстиир: "Конкурс быйыл ордук тэ-
рээһиннээх, кыттааччы да элбээбит. Кыра саас-
таах оҕолору үчүгүтэ үтүөһүүгэ сөлөөх үлэ ба-
рар эбит, арай уолаттар аһыахтар. Бу ханна
баҕарар баар суол".

Эмиэ үтэскэ кубулуйан эрэр, төрдүс сылын
ытыһылар баянынан ырыа конкурс балаһа
үчүгүйдик бердэ. Суол аһаһымынан аһаһаах
Кытаанахтан, Сылантан, Түөйэттэн, Алабартан,
Чакыртан, Чурапчыттан, Болтоҕоттон, Төлөйөн
кэлэн "ырыа дэһи баран мунуһа ытаабыт"

дьон мустан, ылаан-туһан көрөөччүлэри ас-
тыһынан бардылар. Гран-при хаһайынынан
Чакыртан Елена Сивцева ааттанна, лауреаттары-
нан Сылантан Марфа уонна Спиридон Гото-
вцевтар, Мугудайтан Тарас Толстоунов, Төлөйөн
Людмила Максимова буолулар. "Кэра куола"
номинация хаһайынынан Кытаанахтан Сусанна
Лазарева буолла, автор анал бириһиниэн Бол-
тоҕоттон Петр Андреев, бастыҥ доһулуоллаач-
чынан Сылантан Спиридон Готовцев бэлэстэ-
нилар.

Культура управлениетын начальнига
Д.Д.Попов конкурс туһунан санаатын бу курдук
этэр: "Тыһынаах музыка доһулуоллаах ырыаны
истэргэ олус кэрэ. Баян аһыгы музыкара
үтүрүлэн эрэр баар суол. Онон бу орубуна
кэмигэр тэрииллэбит конкурс буолар. Бу конкур-
ска Тарас Толстоунов курдук үрдүк таһымнаах
ырыаһыт кытыһыта махталлаах суол. Иһиһи-
тин бу дыһалы улуус былааныгар киллэрэн
дьүүлүүр субэ бастааһынай састааптаах үлэ-
лээһинэ, автордар кытыһыналарына бэйэтэ айар
маастарыстыыга кубулуйуо, ырыаһыттар таһым-
нара үрдүүрүн кэһээн көрүһүтүт эгэ".

Оттон кыттааччылар конкурсу сааһынан ха-
ачаба суох онорон, оһуон, эдэри тардарга
бағдарлан биллэрдилэр. Кэлэр сылга өсөө эл-
бэх кыттааччы кэлэрин хааччыларга субэстэ-
лэр. Ити барыта баянынан ырыа уостан-симэ-
лийэн хаалбатыгар эрэл үөскэтэр.

Т. ЗАХАРОВА, Мугудай.

Спорт
ЧУРАПЧЫГА МИНИ-ФУТБОЛ

Муус устар ый быйыл араас дыһалларынан
ордук баай буолла. Культурнай-спортивнай да
өттүгүн, атын улуустар делегацияларын да сы-
рыһыларын.

Биер сөнүк сонун дыһалынан илин эһэр
улуустар мини-футболга республикатаагы
аһаҕас турнирдара КСК (Культурнай-спортивнай
киһигэ) иһи күн ытыһыһына. Манньк бэртээ-
хэй көрсүүһү Саха Республикатынаагы кик-бок-
синг толоросочу директора, биер доһулуоллаах
А.А.Полов спорт эйгэтигар 20 сыллаах үлэтигар
ананна. Бу иһинкэ аһай, ол эбэтэр күлүн тутар
31 – муус устар 4 күннэригар, эмиэ бу датарга
сөл түбэһиннэһэн шэфтээх Нерюнгрига Саха си-
риттэн кик-боксингта ССРС бастакы чемпиона
Александр Иванов кэрэһингэр Бүтүн Россия-
таагы бастакы турнир үрдүк тэрээһиннээхтик
ытыһыһыта.

Бу да сырыыга спорт бу көрүҥнэрин пропа-
гандалааһыгар Александр Андреевич тус сыра-
лаах, угуһнаах үлэтэ иһизинэ ханньк да таһым-
наах дыһалы кыһа-хото тутара чэбэһаһыт
көһүнө. Оттон спорт энтузиаста араас суол Рос-
сия чемпионаттарыгар, көгүл тустууга норуот-
тар иһи ардыларынаагы "Золотой пояс Яку-
тин", "Азия оҕолоро" спортивнай оонньууларга,
Саха сириин норуоттарын спортивнай оонньуула-
рыгар уо.д.а. тэрийсэр, салайсар үлэтин аһаан
сиппээһин.

Бүтүн кик-боксинг федерацията республика
15 улуутун хабар. Бу көрүҥгэ иһи Россия спор-
дун үтүөлээх, 20 норуоттар иһи ардыларынаагы
спорт маастардарга, 4 Россия үтүөлээх тренэрэ
бааллар. Культурнай-спортивнай киһигэ кик-
боксинг федерациятын толоросочу директора
А.А.Попову спорка 20 сыллаах үлэтин биер дой-
дулаахтара, улуустар делегациялара бэлэстэ-

тилэр, махтал-баһыһа тылларын анаатылар.

Мини-футболга 6 хамаанда күөн көрүстэ.
Бастакы миэстэҕэ "Чурапчы I", иккискэ Уус-Ал-
дан, үтүөскэ Амма улуутун хамаандалара таһыс-
тылар. Биридмилээн анабыл бириһистэр оонньу-
оннулар. "Кыһыһыга дуулуурун иһин" бириһи
Чурапчы орто оскуолатын хамаандата, "Иһиһи-
лээх оонньооччу" бириһи Илья Моһастырев,
"Бастыҥ кимээччи" ааты Мэнгэттэн Анатолий
Захаров, "Үчүгэй вратарь" ааты Уус-Алдантан
Александр Попов, "Үчүгэй көмүскээччи" ааты
Амматтан Марат Филиппов ыттылар. Александр
Андреевич чулуу спортсменнарга, бу күрэх-
тэһини тэрийсээччилэргэ мини-футбол атрибу-
тикаларын, анал мэтээллэри, грамоталары,
өйдөбүннүк календардары туттартаата.

Кизһэтин бу астафетаны "Аһыллаан" Сын-
наһа киһинээһи (директор В.И.Степанов) куль-
тура үлэһиттэргэ ылан дьоро кизһэни тэрийди-
лэр. А.А.Полов 20 сыллаах үлэтин бэлэстэһин
үөрүүлээх түгэнигар иһинкэ улуус дыһалтатын
Махтал суруга, дыһалта спорка отделын,
ЧГФКСИ, культура управлениетын Эһэрдэ су-
руктара, өйдөбүннүк бэлэстэргэ туттарыһыһы-
лар. Төрөөбүт Болтоҕоттон нөһиликтэ Эһэрдэ су-
ругу тэнгэ убаһа бэлэстэргэ. Концертнай
нүөмэрдэрин сэргэ кик-боксингта уонна тайскый
боксага Дьоккуускайтан эдэр спортсменнар
көрдөрүүлээх хамсаһыһылары, Чурапчыттан
Д.Чабаан салайар цирковой студиятын (ЧРО-
СИО) оҕолоро цирковой нүөмэрдэри онорон
көрдөрүттэрэ улахан иһтиһини тарта.

Спорка аһаһыт үлэни, олоху чурапчылар
итинник өрө көтөбүлүүһүн бэлэстэтиһилэр.

С. СМЕРНИКОВА.

"ХААР АЙАН-2004"
БАСТЫҢНАРЫ БЫҢААРДА

Сотурутаагыта Чурапчы салиһыһытын Лип-
пэлээх күөлүгэр "Хаар айан - 2004" дэһи тех-
никанан аһаһыта күрэхтэһини буолан ааста. Бу
күрэхтэһини Бүтүн Россия үрдүнэн ытыһыһыт
суоллан сыдыы куттала суох буолуутун нэди-
эһэтин иһинэн ытыһыһына. Манна УАЗ маркала-
ах массыһыналаах биридмилээн дьон, тэриһтэ-
лэр суолпардара күрэх билдээһыһылар. Күрэх-
тэһини түөрт бөлөһүккө ытыһыһына. Бастакы
бөлөһө фургон (микросавтобус, "Охотник", "Са-
нитарка"), иккис бөлөһө легковой (люкс, ГУР),
үтүс бөлөһө легковой (тент, люкс), төрдүс
бөлөһө грузовой (борт, "Фермер") массыһына-
лар сүүрдүлэр. Иһиһи таһынан абсолютнай күрэх
буолла. Манна кыттааччылар бириһээхкэ 100 м
тонгуу хаарынан сүүрдүлэр.

Күрэхтэһини күнүс 11 ч. сағалаһына. Салиһы-
һыһтан ыраах дьабэһкэ, Липпэлээх күөлүгэр эл-
бэх траектор, киһи муһуһа. Уолсайа күрэх-
тэһингэ 23 суолпар сурутуарыта. Олор түөрт
бөлөһө араһан, бириһээхкэ маневренноска
армэй-буруйа былаахтар аһыһыһыт суолпа-
рынан сүүрдүлэригар сорул турбута. Бу барыта
хас биридмил суолпарыт быһаастагыгар 10 сек.
ыстараал-балл эбиллэр. Микросавтобустар
бөлөхтөрүгэр 3 мүн. 50 сек. кэлэн А.В.Иванов
бастаата, иккис Е.П.Бараксанов (иһиһи чурап-
чылар) 4 мүн. 33 сек. кэлэн буолла, үтүөскэ 4
мүн. 43 сек. бириһээни көрдөрөн П.П.Архилов
(Диринг) буолла. Люкс, ГУР УАЗ-тарга түөрт мас-
сыһына күрэхтэстэ. Манна бастакы миэстэни
И.Н.Архилов, иһиһи Р.В.Иһиһиһа (иһиһи чу-
рапчылар), үсүһү С.Н.Борисов (Арыһаах) ыла-
ри ситиһилэр. Тент, люкс УАЗ-тарга алта суол-
пар күрэх билдээһыта. Бу сырыыга үчүгэй бири-
һээни көрдөрөн, биер да былаагы сууларбаһа
кэлэн Чурапчы ИДьО суолпаре И.И.Никитин
эрэллээхтик бастаата. Киһи бириһээтэ 2 мүн. 29
сек. Иһиһи миэстэни 2 мүн. 51 сек. кэлэн

А.А.Ефремов, үсүһү Н.С.Захаров 3 мүн. 19 сек.
көрдөрөн ыттылар (иһиһи ОДьХХ ГУП Чурапчы-
таагы филиалын суолпардара). Грузовойлар
үс массыһына сүүрөр суолга турда. Бастакы м-
стэ С.К.Лыткин, иккис П.П.Максимов, үтүс
Т.В.Захаров (үтүөн чурапчылар) буолулар.

Абсолютнайга 12 суолпар күрэх билдээһы-
лар. Манна барыларын кэһиһилэригар хаалларан
эрэллээхтик Е.П.Бараксанов микросавтобус мас-
сыһыһынан бастаата. Иһиһи И.И.Никитин УАЗ
тентовый массыһыһынан ылла. Оттон үтүс миэ-
стэҕэ Дирингтан П.П.Архилов тигистэ. Күрэх-
тэһингэ миэстэһиситтэр бары сыаналаах бири-
һистэринэн нағарадаланылар. Оттон абсолют-
най кыһыһыһа Е.П.Бараксанов түөрт саға ши-
на комплекһын тутта.

Манньк техникага күрэх биһиги улуустуугу-
гар аан бастаан ытыһыһына. Бу күрэхтэһини сы-
райыһаһы авторынан Баһы олохтооһу, "Тускул"
Сыннаһаһы киһини директора И.Ф.Барашков
буолар. Спонсордарынан ОДьХХ ГУП Чурапчы-
таагы филиала, суол карэр-оромуһунуруу ГУП,
чааһынай предпринимателлэр В.Д.Челалова,
П.П.Захаров, М.М.Пермяков, Г.Г.Дагданча,
А.П.Арахов, "Дьөһөгөй" баһынай хаһайыһы-
бата, генеральнай спонсорынан Дьоккуускай куо-
раттан "Саго-ГАЗ" ХЭО буолулар.

И.Ф.Барашков, Баһыһаагы "Тускул" Сын-
наһаһы киһи, "Харды" эр дьон хамсаһыһа, Баһы
сыһыһыһыһи дыһалтата, улуустаагы спорт от-
дела, ИДьО чөл олоху пропагандалыыр, суолпар
таһыман үрдэтэр сыллаах манньк иһти-
һиһиһа бырааһыһыһы тэрийсэ ытыһыһытара
кэрэхсэбиллээх.

С. ПЕСТЕРЕВА.
ГАИ пропагандаһа инспектора,
милиция старшай лейтенанта.

С. СТАРОСТИН.

УТҮӨ ТАБААРЫС, АМАРАХ АҢА

Күндү табаарыспыт, улахан дык кэргэн ағата Седалищев Егор Дмитриевич ыраакан ыраакан олохтон тораабыта 40 жунга туолла.

Кини Болонго нэһилиэтин ытык-мааны, убаастабыллаах ыаллара Феаронья Сидорова, Дмитрий Захарович Седалищевтар күн сирин кэрдибүт 8 ололоруттан иккинчэн, бастагы уол оронон 1952 с. атырдьах ыйын 15 күнүгэр төрөөбүтэ. Ийэлээк аға бастагы уолларын Дмитрий Захарович биригэ төрөөбүт быраатын Дьөгүөр атын биэрбиттэрэ.

Гоша кыра оҕо сааһа тапталлаах Тааттанын үрөһүн үрдүгүр билигин ыйаабыт Болтонотун Харбала төлбөргүр аастыа. Ийэлээк ыаллымкыттымыр буолан фермаларга сайыллылар. Тутта куок унаар буруота, үөрүнөн сүлүбүр сүөлүгүр ахсым атын миннэн үүрүр бостуук, күрүөмнээк үлэ-хамнас оҕо кини сүрөбүр илгитэ, саа күйүтүн айылгытынан сүөлүгү-аҕа убаастабыллаахтык сыйынаннаах тыллыгыр илгитэ. Кэлин ыл буолаат сүөлү илгитигинэн барбыта.

1959 с. Болонго түөрт кылаастаах оҕулаһыгар үөрэнэ киирбитэ. Манна Аға дөйдү сэринин кыттылааба, Чурапчы оройуонугар үлүн кэмгэ үөрэх систимэтин салалтатыгар үтүө суобастаахтык үлэстэбит Семён Михайлович Максимов директорынан, Вера Афанасьевна Листикова, Анисия Григорьевна Захарова курдук Болонго нэһилиэтин оҕолорун үөрэттигэ олохторун анаабыт учууталлар үлэлииллэрэ.

Гоша оҕулаһа үөрөнөр сылларыттан общественнай үлэбэ, спорка сыстан барбыта. Ол курдук, Чурапчы 8 кылаастаах оҕулаһыгар үөрэнэ сылдьан общественнай үлэбэ ахтыбынайдык кыттарын ийин В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сыла туоларынан сибээстэн Чурапчытаагы комсомол райкомун Бочуотунай

грамотатынан, кроска 800 метр дистанцияга бастаан дипломунан наҕараадалаабыта. Сүүрүүгэ оройуон, Саха сирин билиилээх учуутала, тренеро Поликарп Егорович Барахсанова дыарыктаммыта.

Ытык ийин толорон Советскай Армия кээктигэр сулуспалаабыта. Дьонго эйбэс сыйынаннаах, күлэ-үөрө сүлүбүр бэһилээй мэйгылээх буолан араас омуртар биригэ түмсүбүт чаастарыгар бэйэ кинигэ буолбута, этэнгэ сылдьан дөйдүгүтүр эргиллибитэ.

Армияттан кэлээт идэ ылар сымал-сорук туруорунан Дьоккуускайга суоллар идэтигэр үөрэнэ киирбитэ. Бу үөрэнэр сылларыгар учуулаһыгар кайыһарынан сүүрүүгэ бастаабыта, сүмүрдэммит хамаанда састаабыгар киирэн республикатаагы курактэһингэ кыттыбыта.

Баҕа санаата туолан, суоллар идэтин бүтүрбүтүн туһунан дастабырыаннаахы тулутта. Дьэ, итинтэн ыла кини тиир келе тэһинин араллээхтик тутан соххо, үлүс бири тарбаха баттанар, кизэн туттар суоллара буолбута. Бастаан Чурапчытаагы коммунальнай халыаһыстыбага ГАЗ-53 массынаага үлэстэбитэ. Эргэ массынаах карей-истэн, элбэхтик өрөмүөнөнөн токтооскохо сүүрүсүн ситиһтэ, олоһууах механизатордар, салайааччылар билиинилэрин ылбыта. Бу тэрилтэбэ 4 сыл үтүө суобастаахтык үлэстэбитэ. "Саҥа олох" редакциятыгар УАЗ массынаага үлэтин сылдьан, "улахан суол суоллара" буолар дымлуга тардан, төрөөбүт-үөскээбит дөйдүгүтүр чугаһымыр да сымалан, Хатылытаагы эргикэн предприниматыгар ЗИЛ массынаага суолларынан киирбитэ. Егор Чурапчы сэлээннэтигэр үлэлиир сылларыгар да общественнай үлэттэн туора турбатааҕа – народнай театр тарбаха баттанар үгүсүгүтэ, ырыаһыта этэ, элбэх гастролларга сылдьыбыта. Кэлин даҕаны нэһилиэк, түөлбө бири бастык ырыаһытын быһымынан үтүс концерттарга кыттар.

Эргикэн предприниматыгар үлэлиир сырытааһына, сырыны-айаны кыһар, талааннаах суоллары таба көрөннөр, Сүбүрүүскай аатынан соххо салалтата үлэбэ ыгырбытыгар үөрүнэн сөбүлэспитэ. Оройуон бири бадан

хаһаайыстыбатын тизээр-таһар үлэтигэр түүн-күһүс дьэн аахсыбааха сыраллаан үлэстэбитэ. Кини ис сүрөһүтэн таптаабыт, дөбөр оҕоскутүт тиир келетүүнүн кизэн-нэлээн Саха сирин араас муунугар тийгэстэбитэ. Соххока 13 сыл устата ЗИЛ, "Урал" маркалаах массынаага үлэлииргэр төһөлөөк сирин айаһаабытын, таһаары тизэбитин кэмнээн көрөргө киһи санаата тийибэт – үтүмэн элбэх сааһан, от, сүөлү эби аһылыга, шифер, мизбэл арааһа, сүөлү-сылгы кини илгитин иһинэн аастахтара.

Егор Дмитриевич кыһаһылаах-хотуулаах үлэтин үтүс ахсааннаах оройуон, соххо салалталара бэһилээбит наҕараадалара туолууллар. Холобур, 1989 с. Горнай, Кэбэ-эйи улуустарыттан от таһытыгар ЗИЛ массынаага үлүска, 1988 с. соххока бастаабыта.

Олох-дьаһах уларыан соххоһтар үрэллэ-биттэрин кизэ олорон бизрбээк биригэ төрөөбүтүрүнүн "Мойуона" бааһынай хаһаайыстыбатын тэриммиттэрэ. Убай киһи быһымынан хаһаайыстыбаһы илгэһин-саҕалааһын, сүлүбүр туруоруу эппитингэ кизээк сүктариллибитэ. Маннаах кинилэр оҕо эрдэхтэриттэн үлэбэ үөрүткэртэ, түмсүлээк үлэһэн ороһу ылбыта. Алта биригэ төрөөбүт улааттар үлэһэн-хамсаан хаһаайыстыбалара кыһын ылбыта, ныйр-баачы олоһор ыаллар буолбуттара.

Болонго Седалищевтар курдук сорсуннаах булчуттар аҕыһахтар. Маннаах эмиз тэрийээччинэн, көбүлээччинэн убайдара Дьөгүөс буолар.

Егор 1980 с. олоһун дөбөрүн Мариньян керсөн бизс оҕуу төрөтөн, дымлээн-уоттан нэһилиэккэ убаастанар, холобур буолар ыл буолбуттара. Икки оҕото ыл буоланнар сыбайыба тэрийбитэ, кизэн олоһонон элэс буолар дьоллоһон үөрбүтэ-кэлпүтэ.

Күндү табаарыспыт, тапталлаах кэргэн, аға, эһэ Егор Дмитриевич Седалищев сырдик массуэна билиги сүрэхтитигэр мэлдьи тыһынаах буолуоҕа.

Табаарыстара.

К СВЕДЕНИЮ ВЫПУСКНИКОВ ШКОЛ И НЕЗАНЯТОЙ МОЛОДЕЖИ УЛУСА!

ГУ "Центр занятости населения", отдел по молодежной политике администрации муниципалитетного образования, улусное управление образования, центр социально-психологической поддержки молодежи и союз молодых специалистов проводят 29 апреля 2004 г. с 10 часов ярмарку учебных мест и единый день профориентации, с 14 часов фестиваль-конкурс "Студенческая весна-2004". Принимают участие представители следующих учебных заведений: Чурапчинского государственного института физической культуры и спорта, Чурапчинского технического колледжа (филиал) ЯГУ, Ожунской школы-лицей, Чурапчинского учебного центра "Армия", Диринской агро-школы.

Специалисты центра социально-психологической поддержки молодежи, психолого-педагогического и медико-социального центра при улусном управлении образования предоставляют Вам возможность пройти собеседование и тестирование, которое даст более полное представление о Ваших способностях и профессиональных склонностях, обсудить свои проблемы, связанные с профессиональным самоопределением, специалисты улусного управления образования предоставят Вам консультации по вопросам ЕГЭ и ГИФО. Посетив ярмарку Вы сможете получить полную информацию об учебных заведениях, подробнее узнать о требованиях, предъявляемых профессией к личности, о содержании и условиях труда.

Выбор профессии – важный и ответственный шаг в жизни каждого человека. От продуманного выбора во многом зависит Ваша будущая судьба. Если Вы затрудняетесь в выборе профессии – мы ждем Вас в здании Культурно-спортивного комплекса (КСК).

Оргкомиссия.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Мугудай баһаһынын продавецһын МОНАСТЫРЕВА Татьяна Алексеевнаһа үбэ аҕардаах үбүлүгүтүнэн ити-тик, истинник эбэрдэлиибит!

Эйиэхэ дьолу-соргуну, доруобуйаны, сарсынггы күтүгэ араллээк буолууну уонна олоххун анаабыт эргикэн үлэтигэр үрдүк ситиһинилэри баҕарабыт.

"Маарыкчаан" потреббщество бырабыллыаннаһа.

х х х

Күндү кэргэммин, аҕабытын СОБАКИН Константин Павловичһа 50 сааскын туолар олоһун орто омурданынан ити-тик-истинник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт өссө элбэх ситиһинилэри, кытаанах доруобуйаны, үтүмэн үөрүүнү, ыраас санааны, дьолу-соргуну.

Кэргэнин, уолун, кыһын.

БИЛДЭРИИ

Кыһыы күнүн керсэ Чурапчыга олоһор сэрри ветераннарыгар, оҕо-болоһоругар улуустаагы дык кэргэн кизин иһинэн үлэлиир "Уолан" түмсүү тимуровскай камелеру оҕорор.

Муус устар 20 – ыам ыйын 20 күнэригэр аһымал санааланы ыйын биллэрэн, улуус олохтоохторуттан ордук таһнар таһастары хомуйабыт. Эһиги үтүө санаабыт үтүс дьон кыһалбатын аччатыа, махталынан эргиллэ.

Улуустаагы дык кэргэн кизин (урукку "Арчы" дьиктэ). Билсэр тел. 42-441.

АТЫЛЫБЫТ

МТЗ-82 тракторы. Капитальнай өрөмүөнү барбыт, скоростной охсордох, көлө муһуһаах, сукааах. Санаата кэпсэтиннэн. Билсэр телефон: 27-523, Мугудай.

х х х

2000 с. сэттинни мйга онгоһуллубут "В" категориялаах УАЗ микроавтобуу. Туруга үчүгэй. Санаата 120 тыһ. солк. Билсэр телефон: 42-087.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРБЫТ:
редактор – 41-332, отделлар – 41-265.
E-mail: Osolaloloh@churap.akh.ru

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Чурапчы улуһун "Саҥа олох" редакционной-издательскай холбоһук государственной учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууу контуруоплуур уонна регистрациһылар РФ бэчээккэ СР региональной управлениһыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациһааммит нүөмэрэ – ПИ №19-0423.

"Саҥа олох" редакционной-издательскай холбоһук ГУ. Офсетнай бэчээт. Сокаһын № 49. Тираж 2667. 26. 04. 2004 с. бэчээккэ бүрилиннэ. Халыһат наһааһа үстэ: оптуоруньукка, эппинэртэ уонна субуотаба таһсар.

Күндү салайааччыбыт, Саха АССР оҕулаһарын үтүлээх учуутала, ССРС уонна РСФСР физическай културатын уонна спордун туйгуна, Чурапчы улуһун Бочуоттаах гражданина ШАДРИН Алексей Спиридонович олохтон туоразытынан кэргэнигар коллегабытыгар Ирина Степановна, үөрэллүт оҕолорбуттар Степанга, Иринага, Алексейга кутурбаммытын биллэрбит.

Яковлевтар, Степановтар, О. И. Постникова.

Нурба улуһун олохтооҕо ВАСИЛЬЕВ Василий Степанович өлбүтүнэн "Кыһаһы" уһууһун үлэтигэр, биригэ үөрэммит дөбөрбүтүр Василийева Мария Михайловна, кини оҕолоругар Степа, Настя, Вася дьикт кутурбаммытын тиздэбит.

Сылан оҕулаһын 1973 с. бүтэрибтэр.

Тапталлаах аҕата СТАРОСТИН Спиридон Евстафьевич уһун ыраакан ырытынан өлбүтүнэн биригэ үөрэммит табаарыспытыгар Старостин Коляга кутурбаммытын биллэрбит.

Чурапчы оҕулаһын 50-с ылуһа.

Кутурбаммытын тиздэлиир:
– Күндү күтүөртэ Спиридон Евстафьевич олохтон туоразытынан кэргэнигар, оҕолоругар, аймактыгар Дьоккуускайтан Тарасовтар, Петровтар, Чурапчытан Петровтар, Одьулуунтан Дьиковскайдар.

– Күндүтүк санымыр табаарыспыт Старостин Спиридон Евстафьевич ыраакан ырытынан өлбүтүнэн кэргэнигар Маргарита Гаврильевна, улааттарыгар, чүгэс аймактыгар Чурапчы орто оҕулаһын 1976 с. бүтэрибтэр.

– Аҕата Спиридон Евстафьевич өлбүтүнэн Старостин Евстафийга, чүгэс дьонугар Чурапчы орто оҕулаһыгар биригэ үөрэммит табаарыстара.

Үлэ, тыһы ветерана НИКОНОВ Дмитрий Семенович ыраакан ырытынан өлбүтүнэн кэргэнигар, оҕолоругар, аймактыгар кутурбаммытын тиздэбит.

Хадаар нэһилиэтин дьаһалтата, кырдыаһастар сибээстэрэ.

Кутурбаммытын тиздэлиир:
– Аҕата Дмитрий Семенович олохтон туоразытынан "Маарыкчаан" потреббщество бирэһиник оҕорор сыман үлэһитэ Новгородова Зинаида Дмитриевна "Маарыкчаан" ПО бырабыллыанна, Хайаһытаагы эргикэн предпринимата.

– Аҕата Дмитрий Семенович күн сириттэн барбытынан биригэ үлэлиир коллегабытыгар, Одьулуун участкавай баһыһатын фельдшеригэр Карпова Елена Дмитриевна, кини дык кэргэнигар баһыһа коллектива.

– Аҕалара Дмитрий Семенович олохтон туоразытынан кэргэнигар, оҕолоругар Хадаартан Никоневтар.

– Күндүтүк санымыр убайыт Дмитрий Семенович өлбүтүнэн Диринтэн Поповтар, Алексеевтар, Чурапчытан Поповтар.